

Collaborative Financing Model Based on Risk Management (Study Case of Tehran Municipality)

Parvin Bahraei¹, Rahmatallah Mohamadipour^{*2}, Fatemeh Ahmadi³, Reza Seidkhani⁴

1. Ph.D. Student, Department of Financial, Ilam Branch, Islamic Azad University, Ilam, Iran. (parvin.bahrai@gmail.com).

2. Assistant Professor, Department of Accounting, Ilam Branch, Islamic Azad University, Ilam, Iran. (Corresponding Author).

3. Assistant Professor, Department of Accounting, Ilam Branch, Islamic Azad University, Ilam, Iran. (fatemehahmady60@gmail.com).

4 Assistant Professor, Department of Accounting, Ilam Branch, Islamic Azad University, Ilam, Iran. (Rseidkhani@gmail.com).

Corresponding Author:

Rahmatallah Mohamadipour

Email: rm.accounting@yahoo.com

Received: 2023/04/11

Accepted: 2023/09/21

How to Cite:

Bahraei, P; Mohamadipour, R; Ahmadi, F; Seidkhani, R; (2023). Collaborative Financing Model Based on Risk Management (Study Case of Tehran Municipality), *Governmental Accounting*, 10 (19), 161-180.

ABSTRACT

Subject and Objective: The main purpose of this article is to present the model of cooperative financing based on risk management studied by Tehran Municipality.

Research Method: The purpose of the research is exploratory-applicative, and the qualitative data research strategy of the foundation was used in its conduct. The required data were collected using non-probability seeding and snowball through semi-structured interviews with 15 managers and employees of the financial sector of Tehran Municipality, and for the analysis of the data, Max Kyuda version 12 software was used.

Findings: In this regard, 20 categories were obtained, which include budget allocation, information transparency, income transparency, and income adequacy as causal conditions, policy and legislative background factors, technology background, organizational background, and income background as contextual factors and the government and sanctions and industry were identified as intervening factors.

Conclusion, Originality and its Contribution to Knowledge: Based on the results of this research, serious attention is needed to review and implement cooperative financing in Tehran Municipality, and by adopting appropriate strategies, Tehran Metropolitan Municipality can be used to advance the goals of financing and productivity. The available financial resources, which is one of the most important concerns of that organization, helped.

Keywords: Providing Financial Resources, Tehran Municipality, Cooperative Financing.
JEL Classification: M42.

Copyright © 2023 The Authors. Published by Payame Noor University.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>). Non-commercial- NoDerivatives uses of the work are permitted, provided the original work is properly cited.

<https://gaa.journals.pnu.ac.ir/>

«مقاله پژوهشی»

الگوی تامین مالی مشارکتی مبتنی بر مدیریت ریسک (مورد مطالعه شهرداری تهران)

پروین بحرایی^۱، رحمت اله محمدی پور^{۲*}، فاطمه احمدی^۳، رضا صید خانی^۴

چکیده

موضوع و هدف مقاله: هدف اصلی این مقاله ارائه الگوی تامین مالی مشارکتی مبتنی بر مدیریت ریسک مورد مطالعه شهرداری تهران است.

روش پژوهش: پژوهش از نظر هدف، اکتشافی - کاربردی است و در انجام آن از راهبرد پژوهش کیفی داده بنیاد استفاده شده است. داده‌های مورد نیاز با استفاده از نمونه گیری غیر احتمالی و گلوله برفی از طریق مصاحبه نیمه ساختار یافته با ۱۵ نفر از مدیران و کارمندان حوزه مالی شهرداری تهران گردآوری شده و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها نیز از نرم افزار مکس کیودا نسخه ۱۲ استفاده شده است.

یافته‌های پژوهش: در این راستا ۲۰ مقوله بدست آمد که تخصیص بودجه، شفافیت اطلاعاتی، شفافیت درآمدی و کفایت درآمدی به عنوان شرایط علی اثر گذار، عوامل بستر سیاستگذاری و قانون گذاری، بستر فناوری، بستر سازمانی، بستر درآمدی به عنوان عوامل زمینه ای و دولت و تحریم ها و صنعت به عنوان عوامل مداخله گر شناسایی شدند.

نتیجه گیری، اصالت و افزودن آن به دانش: بر اساس نتایج این پژوهش، توجه جدی به بررسی و اجرای تامین مالی مشارکتی در شهرداری تهران مورد نیاز است و با اتخاذ راهبردهای مناسب می‌توان شهرداری کلان شهر تهران را در پیشبرد اهداف تامین مالی و بهره ور کردن منابع موجود مالی که یکی از مهمترین دغدغه های آن سازمان می باشد یاری رساند.

واژه‌های کلیدی: تامین منابع مالی، شهرداری تهران، تامین مالی مشارکتی.

طبقه بندی موضوعی: M42.

۱. دانشجوی دکتری، گروه مالی، واحد ایلام، دانشگاه آزاد اسلامی، ایلام، ایران. (parvin.bahrai@gmail.com)
۲. استادیار، گروه حسابداری، واحد ایلام، دانشگاه آزاد اسلامی، ایلام، ایران. (نویسنده مسئول).
۳. استادیار، گروه حسابداری، واحد ایلام، دانشگاه آزاد اسلامی، ایلام، ایران. (fatemehahmady60@gmail.com)
۴. استادیار، گروه حسابداری، واحد ایلام، دانشگاه آزاد اسلامی، ایلام، ایران. (Rseidkhani@gmail.com)

نویسنده مسئول:

رحمت اله محمدی پور

رایانامه:

rm.accounting@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۱/۲۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۶/۳۰

استناد به مقاله:

بحرایی، پروین؛ محمدی پور، رحمت اله؛ احمدی، فاطمه؛ صید خانی، رضا، (۱۴۰۲). الگوی تامین مالی مشارکتی مبتنی بر مدیریت ریسک (مورد مطالعه شهرداری تهران)، دو فصلنامه علمی حسابداری دولتی، ۱۰ (۱۹)، ۱۸۰-۱۶۲.

مقدمه

شهروندان می‌شود (جمشیدی، ۱۳۹۷). مطالعه ساختار درآمدی‌های شهرهای دنیا نشان می‌دهد مهمترین منابع مالی شهرداری‌ها را بعد از مالیات و عوارض، کمک‌های دولتی در قالب بودجه‌های جاری حکومتی محلی، تشکیل می‌دهد (نراقیان، ۱۳۹۵). محدود شدن عرصه‌های قانونی و معقول کسب درآمد در شهرداری منجر به وابستگی شدید بخش درآمدی شهرداری به ساخت سازه‌های شهری و فروش آزاد تراکم شده به نحوی که ادامه این وضعیت آثار و تبعات نامطلوب و هزینه‌های اجتماعی، فرهنگی و زیر ساختی برای شهر تهران و مدیریت شهری به دنبال خواهد داشت. بر همین اساس بررسی و تحلیل یک دوره زمانی ۱۰ ساله منابع مالی شهری و دستیابی به الگوی پایدار منابع مالی مشارکتی برای تامین هزینه‌های جاری و عمرانی شهر از مهم ترین دغدغه‌های عوامل پایداری شهری است. با وجود بررسی‌های پیاپی در کتابخانه‌ها، فصلنامه‌ها و مقالات علمی و پژوهشی در ایران، کتاب یا مقاله‌ای با عنوان «ارایه الگوی تامین مالی مشارکتی مبتنی بر مدیریت ریسک منتشر نشده است. اما پژوهش در حوزه ادبیات تامین مالی و مشارکت خصوصی و عمومی مورد استقبال زیادی قرار گرفته و کتب و مقالات متعددی در این حوزه منتشر شده است در این پژوهش سعی می‌شود با رویکرد مدیریت ریسک، منابع مالی مشارکتی شهرداری تهران را به صورت جدید شناسایی و دسته‌بندی کرده، الگویی کارآمد برای این منابع به عنوان پتانسیلی برای درآمدزایی کلان شهر تهران تدوین کند.

مبانی نظری پژوهش

در تقسیم بندی روش‌های تامین مالی می‌توان انواع روش‌های مالی را در تقسیم بندی‌های مختلفی نشان داد از آن جمله می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- تامین مالی بر اساس ساختار مالی شامل: تامین مالی مبتنی بر سرمایه و تامین مالی مبتنی بر بدهی؛
- تامین اسلامی بر اساس ایدئولوژی شامل: تامین مالی ربوی و تامین مالی اسلامی؛
- تامین مالی شرکت محور؛
- تامین مالی پروژه محور؛
- تامین مالی مشارکتی.

واقعیت این است که طراحی نظام درآمدی شهرداری‌ها در ایران بدون توجه به مبانی نظری مالی محلی صورت گرفته است. حتی بیشتر مطالعاتی که برای اصلاح این نظام انجام گرفته‌اند، به مبانی نظری موضوع بی توجه بوده‌اند. فقدان مبانی نظری، پیامدهایی منفی را به بار آورده است که کاهش کارایی تخصیصی در اقتصاد شهری، ناسازگاری مالیات‌ها و بهای

شهرداری تهران تا اواخر دهه ۱۳۵۰ از شیوه‌های سنتی تامین مالی (متکی بر بودجه دولت مرکزی) استفاده کرده و سهم کمک‌های دولتی در سال‌های قبل از ۱۳۶۳ سیر صعودی داشته است. بر اساس طرح خودکفایی شهرداری‌ها در همان سال، مقرر شد شهرداری‌ها در یک برنامه‌ریزی سه ساله به خودکفایی برسند. از آن پس سهم کمک‌های دولتی کاهش یافت. مناسبات مالی بین دولت و شهرداری تهران به گونه‌ای است که نه تنها از کمک‌های بلاعوض وزارت کشور به شهرداری تهران کاسته شده است بلکه ساختمان‌های دولتی هزینه استفاده از امکانات شهری را نمی‌پردازند و در بسیاری از زمینه‌ها که خدمات ارائه شده توسط شهرداری تهران در سطح ملی است، دولت سهم خود را نیز پرداخت نمی‌کند. این در حالی است که توقعات شهروندان از شهردار روز به روز بیشتر می‌شود و این مشکل مدیران شهری است که چگونه هزینه‌های شهر را تامین کنند (نثاری، منتظری، حسین زاده، ۱۳۹۴). همزمان با اعمال سیاست خود کفایی شهرداری‌ها برای تامین هزینه‌های خود به شیوه‌های مختلفی متوسل شدند که مهم‌ترین آنها وضع عوارض جدید یا گسترش عوارض موجود بود. مانند عوارض ساختمان‌ها، فروش تراکم، جریمه تغییر کاربری، جریمه افزایش تعداد طبقات ساختمان، جریمه حذف پارکینگ از ساختمان و جریمه کمیسیون ماده صد یا تخلفات ساختمانی (مظفری، پاپلی، وثوقی، ۱۳۹۵). به همین دلیل شهرداری‌ها به تدریج به درآمدهای ناپایدار و ناسالم متوسل شدند بدون آنکه به تبعات منفی این درآمدها توجه کنند (غنی زاده، بارانی، ۱۳۹۸). دو چالش عمده ناپایدار و نامناسب بودن نظام تامین درآمدی شهرداری تهران در وضعیت کنونی و عدم موفقیت شهرداری تهران در دستیابی به بازارهای مالی و پولی پیش روی این کلان شهر است. یکی از مهم ترین مسؤلیت‌ها و وظایف مدیران شهری تامین منابع مالی برای پرداخت هزینه‌های اداره شهر است، پرسش در این بخش این است که آیا نگهداشت شهر، ارائه خدمات شهری و عمران و توسعه پایدار شهر بدون وصول درآمدها و تامین منابع مالی امکان پذیر است؟ و یا اینکه آیا با منابع مالی فعلی می‌توان شهر را اداره کرد؟ و همچنین چه ساختار و الگویی در جهت تامین منابع مالی مشارکتی شهرداری تهران موجود است؟ و نیز روند گذشته و کنونی منابع مالی شهرداری تهران به چه صورت می‌باشد؟ از یک طرف دیگر نظام درآمدی ضعیف و نامناسب و ناپایدار و از سوی دیگر عدم تعادل بخشی در هزینه‌ها و در نتیجه انباشت بدهی‌ها، فروش دارایی‌ها و گرفتار شدن در تتنگاهای مالی از دید شهرسازی و برنامه‌ریزی شهری منجر به کاهش کارایی شهر، ایمنی شهر و به خطر انداختن سلامت

خدمات شهری با اصل انصاف، بی ثباتی درآمدهای شهرداری و عدم حسابداری شهرداری به عنوان عرضه کننده خدمات شهری در مقابل شهروندان از آن جمله است. هرچند در عمل نظام درآمدی شهرداریها، چه در کشورهای پیشرفته صنعتی و چه در کشورهای در حال توسعه، از وضعیتی آرمانی که در نظریه های اقتصادی و مالی عمومی مطرح می شود، فاصله دارد، اما باید توجه داشت که این وضع به طور عمده، به آن دلیل است که تصمیمات مربوط به درآمد و مخارج شهرداریها در چارچوب فرایند سیاسی - اداری گرفته می شود. این وضعیت نفی کننده اعتبار نظریه های علمی نیست و این نظریه ها مانند چراغ راهنمایی است که به کمک آنها می توان فاصله وضع موجود را از وضع مطلوب سنجید (شرزه ای، قنبری، ۱۳۹۱).

مسئولیت شهرداریها برای ارائه خدمات به قلمروی مدیریت شهری و اختیار شهرداریها برای بالابردن درآمدهای خود دو موضوع در هم تنیده اند و باید با هم هماهنگ باشند. شهرداریها باید بتوانند درآمدهای مورد نیاز برای انجام وظایف محول شده به خود را در اختیار داشته باشند، اما در عمل برای این کار نیازمند کمک سطوح بالاتر دولت اند. دلیل آن، این است که:

نخست- هزینه ها (وظایف) آسان تر از درآمدها تمرکززدایی می شوند.

دوم- دولت های محلی به دلیل نداشتن اطلاعات لازم، ظرفیت سازمانی اندک و تعهد سیاسی ضعیف، اکثرا از پتانسیل مالیاتی قلمروهای خود، استفاده لازم را نمی کنند. همچنین هیچ رویکرد یکسانی درباره چگونگی تأمین منابع همه شهرداریها وجود ندارد و راهبرد مناسب برای هر شهر، به عواملی مانند اندازه شهر، وضعیت اقتصادی شهر و ترکیب جمعیتی آن بستگی دارد. یکی از منابع تأمین مالی در شهرداریها فروش خدمات به شهروندان، سازمان و نهادهای موجود در شهر است. همانطور که مطرح شد شهرداریها وظیفه تولید و ارائه خدمات شهری و کالاهای عمومی محلی را به عهده دارند، بنابراین دریافت تعرفه و بهای این قبیل خدمات و کالاها می تواند منبع درآمدی برای شهرداریها به شمار آید. البته اشکال اساسی در تعریف تعرفه و بهای خدمات شهری وجود دارد، هر چند در آیین نامه و دستورالعمل های صادر شده توسط وزارت کشور و در فرم های بودجه ریزی شهرداریها فصلی تحت عنوان بهاء خدمات و درآمدهای مؤسسات انتفاعی شهرداری وجود دارد، ولی این امر نیز نارسایی های موجود در تدقیق موضوع و شیوه تعیین تعرفه را برطرف نمی سازد. اما از سوی دیگر موضوع عوامل مؤثر بر نیازهای مالی و خدماتی شهری رویکرد دیگری است که به عنوان پیش فرضهای هرگونه محاسبه و تعیین بهای خدمات

شهری می بایستی در تقسیم بندی موضوعی منظور کنیم. اندازه رشد جمعیت، قلمرو جغرافیایی شهر، سطح توزیع درآمد خانوارها، نظام حمل و نقل شهری، نظام کاربری برای تقاضا، قلمرو شهرداری، پوشش جمعیتی و خدمات شهری، استانداردهای خدمات شهری، قیمت نهادهای تولیدی، نرخ تورم، کارایی فنی و تخصصی شهرداری و سازمانها و شرکت های آن قرار می گیرند (نوروزی، ۱۳۹۹). این عوامل در واقع موضوعاتی هستند که مهمترین و اساسی ترین پایه های نظری و عملی اثرگذار بر تعیین نوع و بهای خدمات شهری خواهند بود. اگر شهرداریها وظیفه تولید و ارائه خدمات و کالاهای عمومی محلی را بر عهده بگیرند، نظام درآمدی خود را بر این گونه خدمات پایه گذاری کنند، به چهارچوبی نظام مند، پویا و مطلوب خواهد رسید و طبیعی است اگر مدیریت شهری به تعیین و تعریف دقیق آنها بپردازد و قلمرو وظایف خود را به گسترش غیرمطلوب و مداخله گرانه در حیطه وظایف دولت یا نهادهای دولتی و یا خصوصی افزایش ندهد، می توان امیدوار بود تا شرایط منطقی و نظام مندی در کسب درآمدهای پایدار داشته باشد. این درآمدها از ویژگی سالم بودن و تداوم پذیری نیز برخوردار هستند. از مهمترین این خدمات می توان به خدمات ارائه شده به نهادهای محلی و دستگاه های اجرایی، خدمات ارائه شده به بخش مسکن و زمین، خدمات ارائه شده به بخش حمل و نقل، خدمات ارائه شده در جهت ارتقای کیفیت زندگی شهری و خدمات ارائه شده به بخش های تجاری و بازرگانی نام برد. شهرها به عنوان مراکز مبادلات تجاری و مرکز تحولات اجتماعی و تقسیم کار هستند. در شهرها مناسبات تولیدی شکل های متفاوتی از فعالیتها و ساماندهی اقتصادی را تکامل می بخشد. به بیان دیگر اقتصاد شهری در ارتباط تنگاتنگ با اقتصاد ملی است که این رابطه در قرن بیستم و بیست و یکم از اهمیت و نقش بیشتری برخوردار شده است (جمالی، ۱۳۹۵). در مشارکت و سرمایه گذاری بخش خصوصی از طریق سرمایه گذاری در زیرساخت های شهری فشار مالی را کاهش می دهد هرچند بحث سودمندی و کارایی مشارکت بخش خصوصی در برخی از فعالیت های عمومی و زیربنایی دارای موافقان و مخالفان متعددی است، اما با این حال بسیاری از شواهد دال بر این است که در شرایط مناسب سرمایه گذاری های بخش خصوصی، می تواند نقش مهمی را در گسترش خدمات و زیرساخت های شهری ایجاد کند. به طور خلاصه محدودیت های شدید مالی شهرداریها از یک طرف و ناکارآمدی شرکت های سرمایه گذاری دولتی از سوی دیگر، ضرورت مشارکت بخش خصوصی، سازمان های غیر دولتی و بازارهای مالی را در کارایی ارائه خدمات برای شهرها توجیه می کند (شرزه ای، قنبری، ۱۳۹۱).

واگذار می‌کند. در قوی ترین حالت مشارکت عمومی و خصوصی به روش‌هایی گفته می‌شود که دولت به بخش خصوصی اجازه می‌دهد کلیه فعالیت‌های مربوط به تأمین مالی، طراحی، ساخت و اجرای یک طرح عمومی و یا رفاهی را متقبل شود و پس از راه اندازی، آن را برای مدتی مورد بهره برداری قرار دهد. از پایه مشارکت عمومی و خصوصی در جایی مطرح می‌شود که اجرای طرح توسط بخش خصوصی ممکن نیست یا طرح بیان شده بدون کمک و مساعدت دولت دارای توجیه اقتصادی نیست. همکاری بخش عمومی و خصوصی در این طرح‌ها باعث می‌شود که بخش دولتی بتواند با امکانات بخش خصوصی نسبت به تأمین مایحتاج عمومی و رفاه اجتماعی اقدام کند و در مقابل نیز با کمک‌ها و مساعدت دولت است که طرح بیان شده برای بخش خصوصی از دیدگاه اقتصادی توجیه می‌شود، با این حال تعریف واحدی از مشارکت عمومی و خصوصی تاکنون به عمل نیامده و اتفاق نظری در این خصوص وجود ندارد. به همین سبب پس از نقل تعاریف گوناگون به جمع بندی در این زمینه می‌رسیم. ساواس مشارکت عمومی و خصوصی را این گونه تعریف می‌کند ۱: هر نوع سازوکاری بین دولت و بخش خصوصی که در آن خدمات عمومی به طور کامل یا بخشی از آن به وسیله‌ی بخش خصوصی انجام می‌شوند تعریف کمیسیون اروپایی از مشارکت این است: سازوکاری میان دو یا چند طرف که در راستای هدفی مشترک و یا همسو توافق می‌کنند و در آن اختیار پاسخگویی مشترک، سرمایه گذاری، مسئولیت و پذیرش ریسک مشترک و منافع مشترک وجود دارد (شفیعی، نوهدی، ۱۳۹۶).

پیشینه پژوهش

یکسری از پژوهش‌های انجام شده در خصوص تامین مالی در شهرداری‌های کشور و تهران به شرح زیر است:

جمشیدی و سلیمانی امیری در مقاله ای با عنوان شناسایی عوامل موثر بودجه‌ریزی عملیاتی و مشارکتی در بخش عمومی با استفاده از نظریه داده بنیاد چندوجهی در سال ۱۴۰۲ به این نتیجه دست یافتند که توجه به آنچه که تا کنون در طول برنامه سوم، چهارم، و پنجم و ششم توسعه انجام شده، به نظر می‌رسد توفیق چندانی در ارائه مدل‌های جامع و یکپارچه برای بودجه‌ریزی عملیاتی در بخش عمومی در این نظام حاصل نشده است. در حالی که این روش بودجه‌ریزی، به ویژه در بخش دولتی کارآمدی خود را به اثبات رسانده است و نشان داد که عوامل سیاسی و عملکردی، سازمانی به عنوان عوامل علی مطرح شده است.

روش‌های استقراض و مشارکت در طرح‌های مورد نیاز شهرداری‌ها می‌تواند به صورت‌های زیر انجام گیرد:

- مشارکت سرمایه گذاری بخش خصوصی و تشکلهای غیردولتی؛
- انتشار اوراق مشارکت؛
- استقراض از بانک‌ها و نهادهای مالی داخلی و خارجی؛
- بانک‌های تخصصی شهرداری‌ها و صندوق‌های توسعه شهری.

مشارکت عمومی و خصوصی

امروزه بیشتر کشورهای جهان نیاز مبرم به ارائه خدمات عمومی بهتر دارند و با رشد اقتصادی و زیاد شدن جمعیت، تقاضا برای این خدمات بیشتر می‌شود اما در بسیاری از کشورها خیلی از این زیرساخت‌ها فاقد سرمایه گذاری کافی و منظم هستند. ممکن است راه حلی که در ابتدای امر به نظر برسد این باشد که همه مسئولیت‌ها برای این زیرساخت‌ها به بخش خصوصی منتقل شود، ولی در بسیاری از موارد احتمال دارد این کار عملی نشود (برای مثال شرایط بازار مناسب نباشد یا به علت وجود مسائل امنیتی، ملی و اجتماعی انتقال امکانات به بخش خصوصی مناسب یا مطلوب نباشد)، پس دولت‌ها به جای اینکه همه مسئولیت‌ها برای این زیرساخت‌ها را به بخش خصوصی منتقل کنند راه حل میانه‌ای برگزیده‌اند که مقبولیت جهانی دارد و به نام مشارکت عمومی و خصوصی PPP شناخته شده است. این روش به گونه ای بین بخش عمومی و خصوصی عمل می‌کند که نه ملی شدن صورت گیرد و نه دارایی‌ها و خدمات خصوصی سازی می‌شوند، مشارکت عمومی و خصوصی به طور کلی به روش‌هایی گفته می‌شود که بخش عمومی با مشارکت دادن بخش خصوصی نسبت به اجرای طرح‌های زیربنایی و رفاهی اقدام می‌کند. در این روش‌ها دولت یا یک نهاد دولتی امتیاز ساخت، بازسازی، نوسازی یا بهینه سازی یک طرح اقتصادی زیربنایی یا یک طرح مربوط به رفاه عمومی را به بخش خصوصی می‌سپارد و بخش خصوصی معمولاً ضمن تأمین منابع مالی آن نسبت به ساخت، بازسازی یا نوسازی آن اقدام کند، سپس آن را برای مدتی مورد بهره برداری قرار دهد. بخش خصوصی از گذر بهره برداری از طرح، هزینه‌ها و سود خود را مستهلک می‌کند (شفیعی، نوهدی، ۱۳۹۶). مشارکت عمومی و خصوصی یک مفهوم گسترده است که بر روش‌های متداول قابل انطباق است. در ضعیف‌ترین حالت مشارکت عمومی و خصوصی به برون سپاری گفته می‌شود که دولت اجرای برخی از خدمات عمومی و رفاهی را به بخش خصوصی

افزایش نرخ عوارض بر ارزش زمین و نظام تشخیص و وصول عوارض شهرداری و بعد از آن روابط مالی بین دولت و شهرداری و در نهایت دسترسی به بازارهای مالی و پولی و تأمین مالی از این طریق به عنوان چهار عامل مهم و تأثیرگذار در رسیدن شهرداری به درآمدهای پایدار هستند.

رحمانی و مظهری ۱۳۹۰ در پژوهش خود تحت عنوان بررسی مشکلات، تأثیرات و روشهای خصوصی سازی در معاونت خدمات شهری شهرداری مشهد، به رتبه بندی موانع و مشکلات خصوصی سازی در شهرداری مشهد پرداختند. آنها مهمترین موانع خصوصی سازی از دیدگاه پیمانکاران را وجود بروکراسی در انعقاد قراردادها، پرداخت حقوق، عدم اطمینان در سرمایه گذاری و پایین بودن مبلغ قراردادها بیان کردند. همچنین از دیدگاه مسئولین شهرداری عدم توجه به کیفیت از سوی بخش خصوصی، عدم رعایت مسائل بهداشتی و عدم مهارت و تخصص پیمانکاران را به عنوان مهمترین موانع خصوصی سازی می دانند.

کوهل و همکاران ۲۰۲۱ در پژوهشی با عنوان دلایل فراوانی افرادی که تمایل دارند در مورد منصفانه و معقول بودن ساختار درآمدی شهرهای خود اطلاعاتی داشته باشند. به این نتیجه رسیدند که وضعیت مالی در شهرداریها در حال حاضر رابطه ای قابل قبول با معیار سنجش وضعیت مالی دولت های محلی دارد، بنابراین برای تعیین شرایط مالی شهرها شاخص های مالی مورد قبول برای شهروندان وجود ندارد.

پانایاتو ۲۰۱۹ در پژوهشی با عنوان تأمین مالی مؤثر به منظور توسعه پایدار در آسیای مرکزی و اروپای شرقی نشان داد که تمرکززدایی مالی و نقش آن در توسعه اقتصاد شهری، اصلی مهم و اساسی به شمار می رود.

هامامی و همکارانش در سال ۲۰۰۶ در آمریکا مقاله ای تحت عنوان عوامل تعیین کننده مشارکت عمومی-خصوصی در زیرساختها به این نتیجه رسیدند که متغیرهایی مانند اندازه بازار، ثبات شاخصهای اقتصاد کلان، جناح بندی دولت، تعداد احزاب در مجلس قانونگذاری، کسری بودجه جاری دولت، بوروکراسی و فساد نهادی دخیل بر مشارکت بخش خصوصی تأثیر می گذارند. سایر مطالعات در حوزه شهرداریها بصورت خلاصه در جدول زیر آمده است.

عنایتی و محمدی در سال ۱۴۰۱ در مقاله ای با عنوان عوامل مؤثر بر پایداری مالی در سازمان تأمین اجتماعی به این نتیجه رسیده اند که بخش عمده ای از درآمدهای اصلی با مفاهیم پایداری، سازگار نیستند و از استمرار و مطلوبیت، برخوردار نیستند، پس این ضرورت به وجود می آید که سازمانها بهتر است با مطالعه ساختار درآمدی و بر پایه اقتصادی راهکارهای جدیدی را برای تأمین منابع درآمدی پایدار و مستمر به منظور ارائه خدمات مطلوب به شهروندان داشته باشند.

قنبری و همکاران ۱۴۰۰ در پژوهشی با عنوان بررسی “راهکارهای توانمندسازی افزایش درآمد شهرداریها در ساختار در شهرهای کوچک (مطالعه موردی: شهر زارچ) نشان دادند که با توجه به بارز بودن نقاط ضعف در شهر و شهرداری می توان گفت استفاده از سیستم مدیریت شهری نوین، تعریف طرحهای درآمدزا، توسعه و گسترش خدمات شهری تاکسیرانی، فاضلاب شهری و جزء آن تخصیص اعتبارات عمرانی به صورت یکسان و برابر برای تمام سرفصلهای بودجه ای و برنامه ریزی بلندمدت و میان مدت به عنوان راهکارهایی هستند که از نقاط قوت و فرصت ها برای کاهش نقاط ضعف و تهدیدات استخراج شده و شهرداری را در جهت کسب درآمدهای پایدار و خدمات رسانی به شهروندان یاری خواهد کرد.

زیاری و همکاران ۱۳۹۸ در پژوهشی با عنوان مطالعه و شناخت منابع مالی و ارائه راهکارهایی برای بهبود پایداری درآمد شهرداری مهاباد نشان دادند که شهرداری یادشده در بسیاری از جنبه ها با مشکلاتی روبرو است که ریشه آن به عدم وجود مکانیسم و راهبردهای درآمدزایی پایدار بازمی گردد.

دانش جعفری و همکاران ۱۳۹۸ در پژوهشی با عنوان ارزیابی پایداری منابع مالی و درآمدی شهرداری تهران نشان دادند که پایداریترین درآمد قابل استفاده در تهران، مالیات انتقالی از دولت به شهرداری، چه در قالب مالیات بر ارزش افزوده و چه به صورت انتقال درصدی از مالیات ملی است. دریافت بهای خدمات و انواع عوارض محلی نیز سایر منابع درآمدی پایدار قابل استفاده هستند.

حسن زاده و شهبازی ۱۳۹۶ در پژوهشی با عنوان بررسی و شناسایی عوامل تأثیرگذار بر درآمدهای پایدار شهرداری مطالعه موردی: شهرداریهای استان مازندران نشان دادند که اهمیت

جدول ۱. پژوهش های مرتبط با تامین مالی - پیشینه پژوهش

ردیف	عنوان پژوهش	نویسنده و سال	خلاصه پژوهش
۱	منابع مالی و درآمدهای پایدار در شهرداری ها	۱۴۰۰- تقی زاده	نتایج این پژوهش حاکی از آن است که بخش عمده ای از درآمدهای حاصله توسط شهرداری های کشور، با مفاهیم پایداری و مطلوب بودن همخوان نیستند و عمدتاً از منابع ناپایدار کسب می شوند. در حالی که منابع پایدار همچون عوارض نوسازی، مالیات بر زمین و مستغلات و درآمدهای حاصله از فروش خدمات بطور نسبی مغفول مانده اند، تمرکز بر درآمدهای ناپایدار از جمله عوارض فروش تراکم، عوارض تخلفات ساختمانی و جرائم ماده صد سهم خود را در کل درآمدها افزایش داده اند. این امر می تواند در بلندمدت اتکاء شهرداری ها به درآمدهای ناپایدار را نهادینه نماید که در اینصورت دستیابی به توسعه پایدار شهری را ناممکن می سازد
۲	تحلیل روش های تامین منابع مالی شهرداری تبریز با تاکید بر درآمدهای پایدار	۱۳۹۹- حسن زاده و نوروزی ثانی	نتایج نشان داد که بیشترین مبلغ درآمدی پایدار برای سال ۱۳۹۴ و کمترین رقم برای سال ۱۳۹۲ ثبت شده و از سال ۱۳۹۴ به بعد منابع درآمدی پایدار شهرداری کلانشهر تبریز سیر نزولی داشته است. علی الرغم کاهش منابع درآمدی ناپایدار کلانشهر تبریز در سال ۱۳۹۶ به نسبت سال ۱۳۹۲ در کل بودجه، میزان درآمد کلی این کلانشهر در بالاترین سال خود (۱۳۹۴) نسبت به سال ۱۳۹۶ افت داشته است.
۳	بررسی ساختار درآمدی شهرداری های ایران	۱۳۹۷- علیزاده و شیعه	در این مقاله بیان شد که موفقیت و کارایی مدیریت شهری منوط به توجه جدی به شناسایی و تحلیل عوامل محیطی و برون سیستمی و تاثیرات آنها است. بر همین اساس موارد زیر ضروری و قطعی است: لزوم هماهنگی با سطح توسعه یافتگی و ارتباط متقابل توسعه انسانی؛ تامین منابع درآمدی شهرداری ها باید به عنوان ابزاری برای توسعه انسانی پایدار و مشارکتی شهر و کشور طراحی و تدوین شود.
۴	تامین مالی خلاق زیرساخت های شهری در هند از طریق بازار	۲۰۱۹- چتان و هیتیش ویدی و چتان ویدی و هیتیش ویدی	آنها بر اساس تامین مالی و گزینه های مشارکت و همکاری عمومی به زیرساخت های منابع مالی در شهرها توجه خصوصی نموده اند. همچنین بیان نمودند که با توجه به اهمیت نحوه مشارکت دادن بخش خصوصی در تامین منابع مالی اجرای پروژه های شهری، از مالیات بعنوان اهرم و ابزار اساسی در شکلهای بازار تامین مالی در اجرای پروژه های شهری نام میبرند.
۵	وضع عوارض بر دارایی در بالتیک	۲۰۱۹- تراسبورگ	ایشان در پژوهش خود مالیات بر دارایی را منبع درآمدی قدیمی می داند که به وسیله دولت های محلی جمع آوری می شود. مالیات بر دارایی را به عنوان منبع مناسب برای دولت های محلی مطرح است
۶	راهبردهای تامین منابع مالی پایدار شهرداری تهران در برنامه پنج ساله، با تاکید بر سیاست های ابلاغی اقتصاد مقاومتی	۱۳۹۴ - نثاری، منتظری	نتایج پژوهش نشان می دهد که بخش عمده ای از درآمدهای اصلی شهرداری ها، با مفاهیم پایداری، سازگار نیستند و از استمرار و مطلوبیت، برخوردار نمی باشند؛ پس این ضرورت به وجود می آید که شهرداری ها بهتر است با مطالعه ساختار درآمدی و بر پایه اقتصاد مقاومتی، راهکارهای جدیدی را برای تامین منابع درآمدی پایدار و مستمر به منظور ارائه خدمات مطلوب به شهروندان داشته باشند.
۷	عوامل موثر بر مشارکت بخش خصوصی، به عنوان رهیافتی در تامین منابع پایدار مالی پروژه های شهرداری	۱۳۹۴- صادقی و همکاران	یافته های این پژوهش گویای این هستند که عواملی، مانند بهبود فضای کسب و کار و قوانین کارای تضمین کننده سود کارگذار خصوصی، باعث افزایش مشارکت بخش خصوصی، در اجرای پروژه های شهری می شوند و متقابلاً، وجود بوروکراسی و نبود ظرفیت سازی های مناسب، روند کار را به تعویق می اندازد.
۸	تامین مالی پایدار شهر؛ چگونگی تامین مالی به منظور توسعه پایدار شهری	۱۳۹۱- شرزده ای و ماجد	نتایج تحلیل حاکی از آن است که بخش عمده ای از درآمدهای حاصله توسط شهرداری های کشور، با مفاهیم پایداری و مطلوب بودن همخوان نیستند و عمدتاً از منابع ناپایدار کسب می شوند. در حالی که منابع پایدار همچون عوارض نوسازی، مالیات بر زمین و مستغلات و درآمدهای حاصله از فروش خدمات بطور نسبی مغفول مانده اند، تمرکز بر درآمدهای ناپایدار از جمله عوارض فروش تراکم، عوارض تخلفات ساختمانی و جرائم ماده صد سهم خود را در کل درآمدها افزایش داده اند. این امر می تواند در بلندمدت اتکاء شهرداری ها به درآمدهای ناپایدار را نهادینه نماید که در اینصورت دستیابی به توسعه پایدار شهری را ناممکن می سازد. لذا ضروری است به منظور برخورداری از درآمدهای پایدار ابتدا ماهیت و نحوه شکل گیری اقلام درآمدی تعریف و سپس آنها را با ملاک های پایداری سنجید. سلامتی روحی و جسمی شهروندان و حفظ کیفیت محیط شهری و توسعه زیرساخت ها برای ایجاد و ارائه خدمات به شهروندان در بلندمدت نیاز به برنامه ریزی صحیح و دقیق در جهت کاهش وابستگی به درآمدهای ناپایدار و حرکت به سوی اتکا به درآمدهای پایدار دارد.

هدف پژوهش

۲. عوامل علی ارایه الگوی تامین مالی مشارکتی مبتنی بر

این پژوهش با هدف استخراج الگوی تامین مالی مشارکتی مبتنی

بر ریسک در شهرداری تهران و نیز استخراج مفاهیم مربوط به آن است.

۳. مقوله های اصلی ارایه الگوی تامین مالی مشارکتی مبتنی

بر مدیریت ریسک در شهرداری تهران کدام اند؟

۴. بسترها (عوامل زمینه های) لازم ارایه الگوی تامین مالی مشارکتی

مبتنی بر مدیریت ریسک در شهرداری تهران کدام اند؟

۵. عوامل مداخله گر ارایه الگوی تامین مالی مشارکتی مبتنی

بر مدیریت ریسک در شهرداری تهران کدام اند؟

پرسش های پژوهش

پژوهش دارای یک پرسش اصلی و شش پرسش فرعی است.

۱. ارایه الگوی تامین مالی مشارکتی مبتنی بر مدیریت

ریسک (مورد مطالعه شهرداری تهران) چگونه است؟

ای از کنش ها و واکنش ها بین افراد و وقایع مربوط به یک موضوع است (پن دیت^۲، ۱۹۹۶). داده‌هایی که توسط نظریه‌پرداز داده بنیاد برای تشریح فراگردها گردآوری می‌شود شامل انواع مختلفی از داده‌های کیفی است نظیر مشاهده، گفت و شنودها، مصاحبه، اسناد و مدارک، خاطرات پاسخ‌دهندگان و تأملات شخصی خود پژوهشگر. نظریه پردازان زمینه بنیان از فراگردی استفاده می‌کند که مستلزم گردآوری و تحلیل همزمان و زنجیره وار داده‌ها است.

در این استراتژی پژوهشی، از نمونه برداری نظری استفاده می‌شود. نمونه‌برداری نظری، فراگرد گردآوری داده برای تولید نظریه است که بدان وسیله تحلیل گر به طور همزمان داده‌هایش را جمع آوری، کدگذاری و تحلیل کرده و تصمیم می‌گیرد به منظور بهبود نظریه خود تا هنگام ظهور آن، در آینده چه داده‌هایی را جمع آوری و در کجا آن‌ها را پیدا کند.

انواع کدگذاری در روش داده بنیاد

کدگذاری آزاد (باز)^۳: کدگذاری، روند تجزیه و تحلیل داده‌هاست. کدگذاری باز بخشی از فرایند تحلیل داده‌هاست که به خردکردن، مقایسه سازی، نام‌گذاری، مفهوم پردازی و مقوله‌بندی داده‌ها می‌پردازد. در طول کدگذاری باز، داده‌ها به بخش های مجزا خرد شده و برای به‌دست آوردن مشابهت ها و تفاوت هایشان مورد بررسی قرار می‌گیرند. کدگذاری باز دربرگیرنده رویه های زیر است:

کدگذاری محوری^۴: کدگذاری محوری مرحله دوم تجزیه و تحلیل در نظریه پردازی داده بنیاد است. هدف این مرحله برقراری رابطه بین مقوله‌های تولید شده در مرحله کدگذاری باز است. این کدگذاری، به این دلیل محوری نامیده شده که کدگذاری حول محور یک مقوله رخ می‌دهد. در این مرحله پژوهشگر یکی از مقوله‌ها را به عنوان مقوله محوری انتخاب کرده، آن را تحت عنوان پدیده محوری در مرکز فرایند، مورد کاوش قرار داده و ارتباط سایر مقولات را با آن مشخص می‌کند.

کدگذاری انتخابی^۵: پدیده مورد نظر، ایده و فکر محوری، حادثه، اتفاق یا واقعه ای است که جریان کنش ها و واکنش ها به سوی آن رهنمون می‌شوند تا آن را اداره، کنترل و یا به آن پاسخ دهند. پدیده محوری با این پرسش اصلی همراه است که داده‌ها به چه چیزی دلالت می‌کنند؟ مقوله محوری ایده (انگاره، تصور) یا پدیده ای

۶. راهبردهای لازم ارایه الگوی تامین مالی مشارکتی مبتنی بر مدیریت ریسک در شهرداری تهران کدام اند؟
۷. پیامدها و نتایج ارایه الگوی تامین مالی مشارکتی مبتنی بر مدیریت ریسک در شهرداری تهران چیست؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر پژوهشی اکتشافی - کاربردی است. باتوجه به ماهیت اکتشافی آن از روش داده بنیاد استفاده شده است. باتوجه به این که راهبرد پژوهش کیفی و روش داده بنیاد، برای دستیابی به الگو مناسب است و این پژوهش به دنبال دستیابی به الگوی تامین منابع مالی مشارکتی در شهرداری تهران است، بنابراین روش گراند تئوری^۱ استفاده شده است. یک روش پژوهشی استقرایی و اکتشافی است که به پژوهشگران در حوزه‌های موضوعی گوناگون امکان می‌دهد تا به جای اتکا به تئوری‌های موجود، خود به تدوین تئوری اقدام کند. این تئوری به شکل نظام مند و بر اساس داده‌های واقعی تدوین می‌شود. این روش در مواردی کاربرد دارد که دانش ما در آن زمینه‌ها محدود است (پن دیت، ۱۹۹۶). داده‌های مورد نیاز از طریق مصاحبه‌های نیمه ساختار یافته با خبرگان حوزه مالی شهرداری تهران گردآوری شد، همچنین روش نمونه‌گیری غیر احتمالی و گلوله برفی از طریق مصاحبه نیمه ساختار یافته با ۱۵ نفر از مدیران و کارمندان حوزه مالی شهرداری تهران گردآوری شده و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها نیز از نرم افزار مکس کیودا نسخه ۱۲ استفاده شده است. پژوهش حاضر در بازه زمانی سال ۱۴۰۰، ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ بودجه مشارکتی و تامین مالی مشارکتی را در شهرداری تهران مورد بررسی قرار داده است. اشباع نظری، معیار تعیین حجم نمونه بود و هر مصاحبه بین ۴۰ تا ۱۲۰ دقیقه طول کشید. کلیه مصاحبه‌های انجام شده ضبط و متن مصاحبه‌ها پیاده سازی شد و هر یک از مصاحبه‌ها بلافاصله مورد تحلیل قرار گرفت. در روش داده بنیاد راه تکامل نظریه یا مدل مفهومی از جز به کل رسیدن است و از کدگذاری به مفاهیم و از مفاهیم به مقولات و از مقولات به سوی نظریه به الگو تکامل می‌یابد. در پژوهش نظریه پردازی داده بنیاد، نظریه مورد نظر یک نظریه فراگردی است. اگر چه نظریه پردازان ز داده بنیاد ممکن است یک تک ایده مثلاً مهارت های رهبری را هم مورد پژوهش قرار دهند ولی آن‌ها بیشتر یک فراگرد را بررسی می‌کنند، زیرا درک جهان اجتماعی مستلزم این است که افراد با یکدیگر تعامل داشته باشند. در نظریه پردازی داده بنیاد، یک فراگرد، زنجیره

برای کد گذاری در اختیار همکار پژوهش قرار گرفت. در هر کدام از مصاحبه‌ها کدهایی که از نظر هر دو نفر با هم مشابه هستند به عنوان توافق و کدهای غیر مشابه به عنوان عدم توافق شناسایی شدند و در نهایت درصد توافق درون موضوعی با استفاده از فرمول زیر محاسبه شد.

$$2 * \text{تعداد توافقات} = \text{درصد توافق درون موضوعی}$$

تعداد کل کدها

نتایج حاصل در جدول ۲ ارائه شده است. درصد توافق ۸۲/۸ محاسبه شد که بیش از ۶۰ درصد (ترنر ۲۰۱۰) است، از این رو قابلیت اعتماد کد گذاری ها مورد تایید است.

جدول ۲. ارتباط میان مقولات اصلی و مقولات فرعی

کد مصاحبه	تعداد کل کدها	تعداد توافقات	تعداد عدم توافقات	درصد توافق
مصاحبه شونده ۸	۴۹	۲۰	۴	۸۱/۶
مصاحبه شونده ۹	۶۷	۲۸	۲	۸۳/۶
کل	۱۱۶	۴۸	۶	۸۲/۸

همچنین می‌توان گفت یکی از راهبردهای افزایش روایی، چند سوءنگری در پژوهش است. یکی دیگر از معیارهای بررسی روایی در پژوهش کیفی، درگیری مداوم پژوهش گر با موضوع پژوهش است. در واقع یکی از بهترین روش‌ها برای ایجاد اعتبار، درگیری طولانی با موضوع و مشاهده پیوسته است که امر موجب جمع‌آوری داده‌های عمیق تر و در نتیجه حقیقی تر شدن داده‌ها می‌شود (هومن، ۱۳۹۸). در این پژوهش برای اطمینان از روایی، از روش بازبینی توسط مصاحبه‌شوندگان و مشارکت‌کنندگان و ممیزی خارجی استفاده شده است. به این ترتیب که پژوهشگر داده‌های گردآوری شده را به تعدادی از مشارکت‌کنندگان ارائه داد و از آنها خواست تا در مورد درست‌بودن اعتبار آنها قضاوت کنند. همچنین داده‌های گردآوری شده با تعدادی از استادان موضوعی دانشگاه نیز مورد بررسی و در صورت لزوم مورد بازبینی و اصلاح قرار گرفت.

جامعه و نمونه آماری

به منظور دست‌یابی به داده‌ها و اطلاعاتی که بتواند پرسش‌های پژوهش را پاسخ دهد، مصاحبه‌های عمیق و نیمه ساختار یافته با صاحب‌بنظران و خبرگان حوزه مالی انجام شد. در جدول ۳ ویژگی‌های جمعیت شناختی مصاحبه‌شوندگان آمده است. این ویژگی‌ها در قالب جنسیت، پست سازمانی، سابقه‌کاری و مدرک تحصیلی قرار دارد.

است که اساس و محور فراگرد است. این مقوله همان عنوانی (نام یا برجسب مفهومی) است که برای چارچوب یا طرح به وجود آمده در نظر گرفته می‌شود. مقوله‌ای که به عنوان مقوله محوری انتخاب می‌شود، باید به قدر کافی انتزاعی بوده و بتوان سایر مقولات اصلی را به آن ربط داد. اشتراوس (۱۹۸۷) ویژگی‌های انتخاب مقوله محوری را موارد زیر بیان می‌کند.

ارائه الگوی پارادایمی

در کدگذاری باز، مقوله‌ها و مضامین اصلی پیرامون پدیده مورد مطالعه شناسایی می‌شوند. در کدگذاری محوری، مقوله‌ها به‌طور نظام‌مند بهبود یافته و با زیرمقوله‌ها پیوند داده می‌شوند. در نهایت از طریق، کدگذاری گزینشی، الگوی پارادایمی پژوهش ارائه می‌شود. یک مدل پارادایمی شامل موارد زیر است:

- شرایط علی؛
- شرایط زمینه‌ای؛
- شرایط مداخله‌گر؛
- استراتژی‌ها؛
- پیامدها.

به همین منظور ابتدا واحد‌های معنایی که برآمده از مصاحبه با مشارکت‌کنندگان است، پس از ویرایش‌های نگارشی و املائی وارد نرم افزار مکس کیودا نسخه ۱۲ شد و به ترتیب آن سه گام روی آن‌ها پیاده سازی شد. در کل از کدگذاری باز ۱۹۳ کد باز از مصاحبه‌ها به دست آمد. بر اساس کدگذاری سه مرحله‌ای باز، محوری و انتخابی، داده‌ها به‌طور متناوب و مستمر مورد بازبینی و پالایش قرار گرفتند و بر اساس تشابهات و سنخیت داده‌ها در یک فرآیند استقرایی، مجموعه‌ای از داده‌های مشابه حول یک مفهوم گرد آمدند. مفاهیمی که معانی مشترکی را در خود داشتند در قالب مقوله‌ها که سطحی انتزاعی تر نسبت به مفاهیم دارند، سازماندهی شدند و سرانجام مقوله‌هایی که بار معنایی و محتوایی‌شان از نزدیکی بیشتری برخوردار بود در زیر مقوله ویژه‌ای قرار داد شدند. بعد از تکرار مولفه‌ها در مصاحبه‌ها، مصاحبه تکمیلی دیگری (مصاحبه پانزدهم) نیز برای اطمینان از اشباع نظری انجام شد. در نهایت برای تجزیه و تحلیل یافته‌ها از نرم افزار مکس کیودا نسخه ۱۲ استفاده شد. برای اطمینان از قابلیت اعتماد (پایایی) از روش توافق درونی موضوعی دو کدگذار استفاده شد. به این صورت که از یک نفر دعوت شد که به عنوان همکار پژوهش (کدگذار) در پژوهش مشارکت کند. از این رو پس از تهیه دستورالعمل و راهنمای کدگذاری، آموزش‌های لازم در مورد موضع پژوهش و نحوه کدگذاری به ایشان داده شد. سپس تعدادی از مصاحبه‌ها

یافته‌های پژوهش

پس از انجام مصاحبه‌ها و پیاده سازی آنها طی فرآیندی متن مصاحبه‌ها برای یافتن مقوله‌های اصلی، ویژگی‌ها و ابعاد مقولات مورد بررسی قرار گرفتند. در گام اول از متن مصاحبه‌ها گزاره‌ها (ابعاد و ویژگی‌ها) استخراج شدند. در مرحله بعد داده‌ها در سطح جمله و عبارت مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت و خرده مقولات کشف شدند، یعنی پس از استخراج گزاره‌ها با دسته‌بندی‌هایی که صورت گرفت مقوله‌های فرعی تدوین شدند. در مرحله بعد مقوله‌های اصلی نیز از دسته بندی مقوله‌های فرعی استخراج شدند و به طور موقت نام گذاری شدند. هر مقوله اصلی شامل چند مقوله فرعی بود که همه آنها به واسطه گزاره‌های مستخرج از مصاحبه‌ها به دست آمدند. واحد اصلی تحلیل برای کدگذاری باز مفاهیم یا همان گزاره‌ها بودند. کدگذاری باز هنگامی متوقف شد که ابتدا با بررسی دوباره توسط پژوهشگر و چند تن از خبرگان نظریه داده بنیاد، متن مصاحبه‌ها مجدداً همان طبقه بندی به دست می آمد. دوم اینکه خرده مقولات و ویژگی‌ها تکراری شده بودند. سوم اینکه اطلاعات مرتبط جدیدی از متن مصاحبه‌ها یافت نمی شد، حتی اگر اطلاعات جدیدی پیدا می شد با طبقه بندی موجود منطبق بود.

بعد از انجام ۱۵ مصاحبه تمامی مقوله‌های اصلی و اکثر مقوله‌های فرعی مشخص شدند و مقوله‌ها تکراری شدند یا به عبارت دیگر به اشباع رسیدند. برای اطمینان از کیفیت، هر مصاحبه پیاده شده مورد بازنگری مجدد قرار گرفت. متن مصاحبه‌ها چند بار مورد بررسی قرار گرفتند و مقوله‌های مرتبط که موجب افزایش اشباع خرده مقوله‌ها می شد، استخراج و بدین شکل مقوله‌های ایجاد شدند. در جدول ۵ به طور نمونه فرآیند کدگذاری دو پرسش از دو مصاحبه مختلف نشان داده شده است.

جدول ۳. نتایج آمار جمعیت شناختی

ردیف	متغیر	زیر مجموعه	فراوانی	درصد فراوانی
۱	جنسیت	مرد	۹	۶۰
		زن	۶	۴۰
۲	سن	کمتر از ۴۰ سال	۵	۳۳/۳۳
		۴۰ تا ۵۰	۶	۴۰
۳	پست سازمانی	بیش از ۵۰ سال	۴	۲۶/۶۶
		کارمند	۲	۱۳/۳۳
۴	سابقه کاری	رئیس	۹	۶۰
		معاون	۴	۲۶/۶۶
۴	مدرک تحصیلی	کمتر از ۵ سال	۲	۱۳/۳۳
		۵ تا ۱۰ سال	۶	۴۰
۴	مدرک تحصیلی	۱۵ تا ۲۰ سال	۴	۲۶/۶۶
		بیشتر از ۲۱ سال	۳	۲۰
		کارشناسی ارشد مدیریت مالی	۱	۶/۶۶
		کارشناس ارشد حسابداری	۲	۱۳/۳۳
۴	مدرک تحصیلی	دکتری مالی	۴	۲۶/۶۶
		دکتری حسابداری	۵	۳۳/۳۳
۴	دکتری (سایر- مدیریت)	۳	۲۰	

پرسش‌های مصاحبه پژوهش

جدول ۴. پرسش‌های مصاحبه پژوهش

ردیف	پرسش
۱	ساختار کنونی تأمین مالی شهرداری تهران چگونه است؟ (منابع درآمد - هزینه)
۲	منابع درآمدی ناشی از استقرار کسب و کارها چقدر است؟
۳	بطور کلی صورتهای مالی به لحاظ مجموع درآمدها و هزینه‌ها از در بازه دو ساله (بودجه ریزی مشارکتی) تاکنون چگونه است؟
۴	راه‌های افزایش منابع مالی شهرداری تهران را نام ببرید؟
۵	الگوی تأمین منابع مالی مناسب برای مدیریت شهرداری تهران از چه ویژگی‌هایی برخوردار است؟
۶	ظرفیتهایی درآمدزایی شهرداری تهران را بیان کنید؟
۷	اساساً تأمین مالی شهرداری تهران با چه چالشهایی مواجه است
۸	نحوه واگذاری فضاهای کسب و کار و درآمدی در شهرداری تهران چگونه است
۹	تاثیر مدیریت ریسک در نحوه تأمین مالی مشارکتی در شهرداری تهران چگونه است؟
۱۰	شهرداری تا چه میزان توانسته است برای تهیه زیرساخت از خصوصی سازی مشارکتی استفاده کرده است؟
۱۱	اوراق مشارکت در تأمین منابع مالی شهرداری تهران نسبت به سایر روش‌ها موثرتر بوده است

جدول ۵. نمونه کد، مفهوم، و مقوله حاصل از مصاحبه

منبع	متن سوال مصاحبه	پاسخ مصاحبه شوند	مفهوم استخراجی	مقوله اصلی
مصاحبه شماره ۹، پرسش شماره ۱۰	شهرداری تا چه میزان توانسته است برای تهیه زیرساخت از خصوصی سازی مشارکتی استفاده کرده است؟	خصوصی سازی تعابیر گوناگونی داشته و حاکی از نوعی تغییر در تعادل بین دولت و بازار و به نفع بازار است. خصوصی سازی فرآیند کاهش نقش دولت و یا افزایش نقش نهادهای دیگر جامعه در تولید کالاها و خدمات و در مالکیت اموال بوده و تغییر در پرتفولیوی فعالیت های انجام شده توسط دولت، سبب کاهش اندازه بخش عمومی در اقتصاد می شود.	فرآیند کاهش نقش دولت و افزایش نقش نهادی های دیگر جامعه	شفافیت درآمدی
مصاحبه شماره ۷، پرسش شماره ۱۱	اوراق مشارکت در تأمین منابع مالی شهرداری تهران نسبت به سایر روش‌ها موثرتر بوده است	به سبب تغییر تفکر در نحوه پیگیری امور مرتبط با اوراق مشارکت در چند سال اخیر، اوراق مشارکت یکی از مهم‌ترین منابع مالی شهرداری‌ها و البته سالم‌ترین آنها بعد از درآمدهای حاصل از عوارض شهری است. در بازپرداخت اصل و سود اوراق مشارکت دولت و شهرداری سهم مساوی دارند یعنی: ۵۰ درصد دولت و ۵۰ درصد شهرداری.	مهمترین منابع مالی شهرداری‌ها	تأمین مالی ترکیبی

جدول ۶. اجزای الگوی پژوهش و کد گذاری ها

دسته بندی (تم ها) - مقوله فرعی	نهاد مسئول	مقوله اصلی	مفاهیم اصلاح شده و اصلی	مفاهیم	کدهای اولیه
اقتصادی	معاونت مالی و پشتیبانی	پیامدها	تئوین نظام تامین مالی پایدار	- فقتان برنامه تامین مالی پایدار برای شهرداری تهران	نایپایدار بودن نظام درآمدی
منابع درآمدی و بستر اقتصادی	معاونت فرهنگی و معاونت مالی	راهبردها و پیامدها	تئوین برنامه اقتصادی بلندمدت با ظرفیت ایجاد درآمد پایدار برای شهرداری تهران	- وجود رویکردهای مقطعی و کوتاه مدت در مدیران - نبودن یک برنامه اقتصادی با ظرفیت ایجاد درآمد پایدار	عدم توجه مدیریت شهری تهران به ضرورت و اهمیت شکل گیری فضای رقابت همکارانه میان شرکتها و سازمانهای زیر مجموعه خود
اقتصادی	معاونت مالی و معاونت برنامه ریزی	پیامدها	- تدلیستن نظام جامع بهره برداری تامین مالی	تئوین نظام جامع بهره برداری	عدم شکل گیری هم افزایی پایدار
بستر فناوری و اقتصادی	معاونت برنامه ریزی	عوامل زمینه ای	عدم وحدت رویه و نبود هماهنگی لازم میان برنامه های حوزه های مختلف	ایجاد وحدت رویه و هماهنگی بخشهای مختلف	کوتاه مدت بودن برنامه های اصلی تامین مالی
تأمین مالی مبتنی بر سهام و اقتصادی	معاونت مالی	راهبردها و پیامدها	عرضه دارایی های شهرداری تهران در قالب سهامی عام در بورس	عدم توجه مدیران مجموعه به این قانون و فرصت - سوزی ناشی از آن	عدم استفاده مدیران مالی از قانون عرضه شرکت های شهرداری در بورس از سال 97 تاکنون
کفایت درآمدی و مشوقهای عوارض و اقتصادی	معاونت مالی	شرایط علی و راهبردها	متناسب سازی کیفیت خدمات ارائه شده با بهای دریافتی	تمرکز بر افزایش درآمدها صرفاً از طریق افزایش تعرفه خدمات	افزایش قیمت و بهای دریافتی خدمات ارائه شده بدون هیچ تغییری در کیفیت آن
اجتماعی و اقتصادی	معاونت مالی، معاونت برنامه ریزی، معاونت اجتماعی	پیامدها	برگزاری جلسات مشترک میان مدیران و اعضای شورای شهر و مدیران ارشد شهرداری جهت ارائه هزینه های وارد شده بر شهرداری به دلیل تغییر مکرر رویکردها و تصمیمات آن	بود برنامه اقتصادی با رویکرد درآمدزایی پایدار	متغیر بودن تصمیمات و رویکردهای اقتصادی مدیران تحت تأثیر فضای حاکم بر شورای شهر و شهرداری
اجتماعی و سازمانی و تحریم	معاونت مالی و معاونت اجتماعی و معاونت برنامه ریزی	پیامدها و عوامل زمینه ای و مداخله گر	تئوین برنامه جامع فضاهای گردشگری - شهرداری تهران - شهرداری تهران - جهت تدقیق و هماهنگی راهبردها، سیاستها و برنامه های عملیاتی در این حوزه	- حاکم نشدن قانون مدیریت یکپارچه شهری در شهرداری تهران - حاکم بودن نگاه بخشی در بدنه شهرداری - فقتان برنامه جامع گردشگری - مختص فضاهای گردشگری شهرداری تهران	عدم مدیریت یکپارچه فضاهای گردشگری ایجاد شده توسط شهرداری و پراکنده بودن سیاستهای اعمال شده بر این فضاها و همچنین متنوع بودن حدود اختیارات مدیران فضاهای گردشگری
سازمانی و مدیریتی	حوزه شهردار تهران	عوامل زمینه ای و پدیده محوری	- تعریف طرحها و برنامه های ایجادکننده فضای سینرژیک در میان مدیران مناطق مختلف شهرداری - برگزاری برنامه ها و نشستهای هماهنگ کننده و تعاملی میان مدیران مناطق مختلف شهر	حاکمیت نگاه بخشی در مجموعه شهرداری و زیربخشهای آن	وجود رقابتهای ناسالم در مدیریت فضاهای گردشگری در مناطق مختلف شهر تهران
شفافیت اطلاعاتی	شورای شهر تهران	شرایط علی	نظارت قوی و دقیق شورای شهر بر نحوه برگزاری مزایدهها و شفاف سازی فرایند آن	عدم تمایل و تلاش مدیران بر برگزاری مزایده های قانونمند و مؤثر	انحراف جدی مجموعه ها (سازمای و شرکتها) در بازاریابی بواسطه عدم برگزار ی مزایده و تقلیل آن صرفاً به بررسی درخواستهای واصله از سوی مشتریان
شفافیت درآمدی و شفافیت اطلاعاتی	شورای شهر تهران	شرایط علی	در نظر گرفته شدن تعداد مزایده های موفق برگزار شده توسط مدیران به عنوان یک آئیم مهم نزد شورای شهر بمنظور ارزیابی عملکرد مدیران	وجود رانت قابل توجه در عدم برگزاری مزایده برای برخی مدیران	عدم رعایت تعرفه های مشخص در هنگام عقد قرارداد جهت انجام برنامه های مختلف و در نتیجه شکلگیری فضای رانت در نوع و میزان بهره برداری از فضاهای دسترسی سازمان ها و شرکتها و مناطق
بستر قانونگذاری و سازمانی	شورای شهر تهران	عوامل زمینه ای	تلاش شورای شهر در جهت تغییر قوانین موجود و وضع قانون افزایش طول عمر مدیریت مجموعه های شهرداری دست کم برای یک دوره میان مدت و سپس بلندمدت	- نبود رویکردهای بلندمدت مدیریتی در مجموعه شهرداری تهران - وابستگی شدید برنامه ها و تصمیمات شهرداری تهران به فضای سیاسی کشور	عمر کوتاه مدیریت در حوزه ها و مناطق و عدم امکان آغاز و پیگیری برنامه های بلندمدت برای شهرداری تهران

دسته بندی (تم ها) - مقوله فرعی	نهاد مسئول	مقوله اصلی	مفاهیم اصلاح شده و اصلی	مفاهیم	کدهای اولیه
بستر درآمدی و بستر سیاستگذاری و قانون گذاری	معاونت مالی، معاونت برنامه ریزی	عوامل زمینه ای و راهبردها	عرضه داراییهای شهرداری تهران در بورس بصورت سهلهای عام جهت افزایش شفافیت لاری و جذب سرمایه گذار	بود شفافیت در فضای تصمیم گیری اقتصادی و اجتماعی	عدم استفاده و بهره برداری کامل از قانون عرضه داراییهای شهرداری در بورس
بستر درآمدی و بستر سیاستگذاری و قانون گذاری	حوزه شهرداری شورای شهر تهران	عوامل زمینه ای و راهبردها و پدیده محوری	- افزایش طول مدیریت جهت - پیگیری طرحهای لازم الاجرا - نظارت دقیق شورای شهر بر روند اجرای برنامه جامع	- عمر کوتاه مدیریت - عدم نظارت دقیق شورای شهر بر اجرای دقیق برنامه جامع ب	عدم توجه مدیران به مفاد طرح جامع شهرداری (برانه ها و چشم اندازها) و اعمال سلیقه در اجرای برنامه های بلندمدت
تامین مالی ترکیبی	معاونت مالی	راهبردها	برای نحوه سهم سود و بهره بخش خصوصی باید هر پروژه ای به طور مجزا بررسی و تحلیل شود در غیر این صورت ممکن است با ضرر مالی برای شهرداری همراه باشد	تامین مالی توسط بخش خصوصی انجام می شود و این موضوع می تواند تمرکز مالی شرکت را بر پروژه هایی که بدون مشارکت بخش خصوصی انجام می شود ببرد	تامین مالی
صنعت	معاونت مالی	مداخله گر	تولین برنامه تعیین نحوه همکاری با بخش خصوصی به منظور حمایت مالی	برنامه هایی در جهت اعتبارسجی استفاده از انواع روش های مشارکتی مین بخش خصوصی	همکاری با بخش خصوصی
صنعت و دولت	معاونت مالی	مداخله گر	همساز سازی قراردادهای مشارکت عمومی خصوصی از دست موضوع از طریق تولین دستورات عملی، زمینه وحدت رویه و استاندارد سازی قراردادهای ویژه عمرانی و شهری	تامین مالی و بهادارسازی دارایی ها و استفاده از سازو کارهای مشارکت عمومی خصوصی و تأسیس صندوقهای سرمایه گذاری	مالکیت دارایی ها و استفاده از ابزارها و نهادهای مالی

کدگذاری محوری

ردیف	نام متغیر
۱۷	بستر فرهنگی - اجتماعی
۱۸	دولت
۱۹	تحریم ها
۲۰	صنعت

پس از مطالعه نظرات مصاحبه شدگان و تحلیل کیفی آن ها، برای خلق معنی از جدول های بدست آمده، این جدول در یک فایل به صورت یک جدول یکپارچه قرار گرفتند و بعد از منظم کردن آن ها بر اساس کد، به جملات مربوط به یک کد، با توجه به مفاهیم آن ها، عنوانی تعلق گرفت در این پژوهش در نامگذاری هر کدام از تم های استخراج شده، تلاش بر آن بوده تا از نام هایی متناسب با مفهوم استفاده شود که با استفاده از جمله های معنادر کوتاه و مانوس در داده های کیفی بدست آمده اند.

استخراج متغیرهای اصلی پژوهش

بر اساس داده های استخراج شده از مصاحبه با خبرگان ۲۰ مقوله فرعی برای این مقاله شناسایی شدند که در ادامه به کدگذاری محوری خواهیم پرداخت و با استفاده از نظر خبرگان در ۶ باکس پارادایم گردن توری جایگزینی خواهند شد. **پدیده اصلی (مقوله محوری):** پدیده اصلی یا مقوله محوری پدیده ای است که کانون و محور اصلی پژوهش است. مطالعات و مصاحبه ها نشان داده که «تامین مالی مشارکتی مبتنی بر مدیریت ریسک» مقوله محوری پژوهش است. **عوامل علی:** شرایط علی معمولاً رویدادها و وقایعی هستند که بر پدیده اثر می گذارند. شرایط علی مجموعه علل و شرایطی است که سایر متغیرهای پژوهش را تحت تاثیر قرار می دهد. در پژوهش جاری در کد گذاری باز شرایط علی در نهایت به مفاهیم اولیه شامل «تخصیص بودجه»، «شفافیت اطلاعاتی» و «شفافیت درآمدی»، «کفایت درآمد» می شود و در جدول ۸ نشان داده شده است.

جدول ۸. نمونه فهرست مقوله ها و مفاهیم اصلی ناشی از کدگذاری در ارتباط با شرایط علی

مقوله اصلی	مقوله فرعی	مفاهیم
عوامل علی	- تخصیص بودجه	ممل تخصیص بهینه و استوار بودجه، طرح بهینه تخصیص بودجه در حالت غیر استوار و استوار، جلوگیری از اقدامات، فعالیت ها و زمینه های فساد، برای مخاطبان گسترده کاهش عدم نظارت اطلاعات
	- شفافیت اطلاعاتی	
	- شفافیت درآمدی	
	- کفایت درآمد	

جدول ۷. مقوله های فرعی استخراج شده از داده های کیفی

ردیف	نام متغیر
۱	تخصیص بودجه
۲	شفافیت اطلاعاتی
۳	شفافیت درآمدی
۴	کفایت درآمد
۵	منابع درآمدی پایدار
۶	تامین مالی مبتنی بر سهام
۷	تامین مالی مبتنی بر بدهی
۸	تامین مالی ترکیبی
۹	مشوق های عارض
۱۰	جابجایی پایه مالیاتی
۱۱	عوامل اجتماعی
۱۲	عوامل اقتصادی
۱۳	بستر سیاست گذاری و قانونگذاری
۱۴	بستر فناوری
۱۵	بستر سازمانی
۱۶	بستر درآمدی

عوامل مداخله گر: این شرایط و عوامل تاثیر گذاری علی و زمینه‌ای را دشورا یا تسهیل می‌کنند. برخی از عوامل مداخله گر که تحت کنترل نبوده و بر تامین مالی و دسترسی به منابع مالی تاثیر گذار است، دولت، تحریم ها و صنعت هستند و در جدول ۱۱ نشان داده شده است.

جدول ۱۱. نمونه فهرست مقوله‌ها و مفاهیم اصلی ناشی از کدگذاری در ارتباط با عوامل مداخله گر

مفهوم	مقوله	مقوله اصلی
هزینه‌های سرمایه گذاری در پروژه های زیر ساختی در طول عمر دارایی پروژه پخش شود، افزایش سهم اعتبارات کمک‌های فنی و اعتباری از بودجه تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برای کمک به راه اندازی و توسعه طرح‌های مشارکت عمومی خصوصی، تحریم‌هایی که باعث کاهش درآمدهای نفتی شده بود به عملی در کاهش رشد اقتصادی کشور تبدیل شده است.	-دولت -تحریم‌ها -صنعت	عوامل مداخله گر

پیامدها: پیامدها خروجی حاصل از به کارگیری راهبردها هستند راهبردهای به کار گرفته شده در تامین مالی مبتنی بر مشارکت منجر به ظهور پیامد «عوامل اقتصادی» و «عوامل اجتماعی» است و در جدول ۱۲ نشان داده شده است.

جدول ۱۲. نمونه فهرست مقوله‌ها و مفاهیم اصلی ناشی از کدگذاری در ارتباط با پیامدها

مفهوم	مقوله فرعی	مقوله اصلی
-یکی از اجزاء مهم تقاضای کل در اقتصاد کلان، سرمایه گذاری خصوصی است که نوسانات آن موجب عدم ثبات کل اقتصاد می‌شود. سرمایه گذاری هم در طرف تقاضای کل، جایگاه ویژه ای داشته و هم در طرف عرضه کل نقشی کلیدی دارد و همین نقش دو گانه است که باعث می‌شود تغییرات سرمایه گذاری، منشأ تحولات عظیمی در تولید محصولات و نیز در بعد تقاضا شود. سرمایه گذاری، به شدت تحت تاثیر عوامل اقتصادی و غیر اقتصادی قرار می‌گیرد.	-عوامل اجتماعی -عوامل اقتصادی	پیامدها

کدگذاری انتخابی

در مرحله کیفی برای تحلیل مصاحبه‌های نیمه ساختار یافته از روش کد گذاری برگرفته از روش داده بنیاد (گردند تئوری) استفاده شده است. در این بخش، فرآیند تجزیه و تحلیل اطلاعات در قالب کدهای مشترک، مفهوم بندی و مقوله بندی اجرا خواهد شد که در نهایت به عوامل موثر بر تامین مالی مشارکتی مبتنی بر مدیریت ریسک خواهیم رسید. عوامل شناسایی شده را باید در الگوی پارادایم روش گردند تئوری قرار دهیم و به مدل کیفی پژوهش دست یابیم.

راهبردها: برای رسیدن به پیامدها در پاسخ به پدیده اصلی باید اقداماتی صورت گیرد که به آنها راهبرد گفته می‌شود. بر مبنای کد گذاری باز تعدادی مفاهیم کلیدی برای راهبردها از مطالعات پیشین و مصاحبه‌ها حاصل شده است که شامل «منابع درآمدی پایدار»، «تامین مالی مبتنی بر سهام»، «تامین مالی مبتنی بر بدهی»، «تامین مالی ترکیبی»، «مشوق‌های عوارضی»، «جایجایی پایه مالیاتی» می‌شود و در جدول ۹ نشان داده شده است.

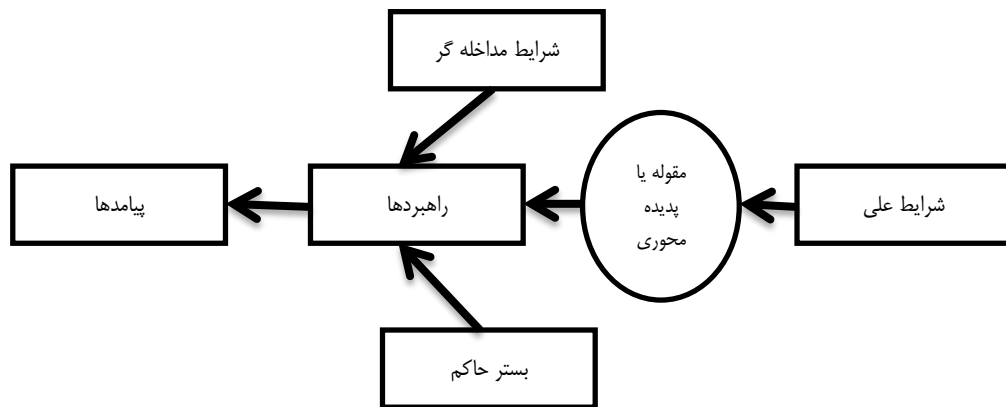
جدول ۹. نمونه فهرست مقوله‌ها و مفاهیم اصلی ناشی از کدگذاری در ارتباط با راهبردها

مفهوم	مقوله فرعی	مقوله اصلی
-نظام‌های مالیاتی ضعیف و فاقد مکانیزم‌های مشارکت شهروندان در تامین هزینه‌های شهرها هستند، سیستم تامین درآمد شهرداری‌ها عمدتاً به سمت منابع درآمدی ناپایدار و ناسالم کشیده می‌شود. -یکی از مهم ترین اجزای هر فعالیت اقتصادی، فراهم کردن منابع مالی مورد نیاز است. -منابع مالی مورد نیاز را می‌توان از محل حقوق و صاحبان سهام یا بدهی که در مجموع تشکیل دهنده ساختار های شرکت‌ها هستند تامین کرد. -بخش عمده ای از درآمدهای حاصله توسط شهرداری‌های کشور، با مفاهیم پایداری و مطلوب بودن همخوان نیستند و عمدتاً از منابع ناپایدار کسب می‌شوند	-منابع درآمدی پایدار -تامین مالی مبتنی بر سهام -تامین مالی مبتنی بر بدهی -تامین مالی ترکیبی -مشوق های عوارض -جایجایی پایه مالیاتی	راهبردها

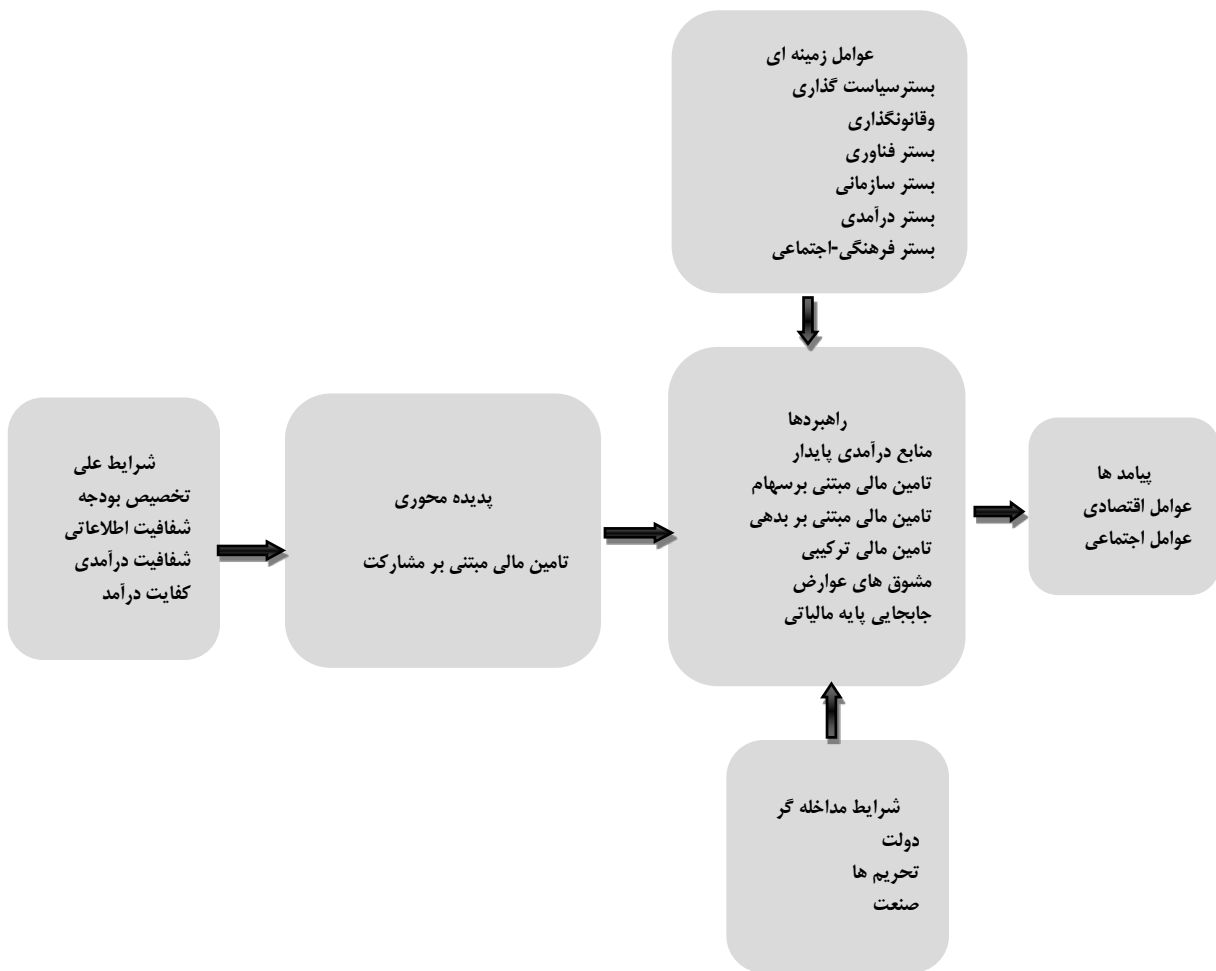
عوامل زمینه ای: عوامل برون زایی که تحت کنترل نیستند ولی روی پدیده اصلی تاثیر دارند عوامل زمینه ای هستند. در کد گذاری باز داده‌های این پژوهش مهم ترین عوامل زمینه ای شامل «بستر سیاست‌گذاری و قانون گذاری»، «بستر فناوری»، «بستر سازمانی»، «بستر درآمدی»، «بستر فرهنگی - اجتماعی» می‌شوند و در جدول ۱۰ نشان داده شده است.

جدول ۱۰. نمونه فهرست مقوله‌ها و مفاهیم اصلی ناشی از کدگذاری در ارتباط با عوامل زمینه ای

مفهوم	مقوله فرعی	مقوله اصلی
شاخصه‌های توسعه‌ای حکومت‌ها، توسعه قانون گذاری است. باز کاروری فرآیند ها و ساختارها، کاهش هزینه‌ها، بهبود کیفیت خدمات مالی و ایجاد افق های جدید پروژه های مختلفه ریسک های مختلفی دارند، فقدان دانش مناسب در خصوص مبنای علمی، زیر ساخت ها و اطلاعات مناسب. مهم ترین هدف خصوصی سازی، افزایش کارایی و بهبود وضعیت مالی دولت و شرکت های دولتی بوده است. در ایران نیز یکی از عوامل کلیدی در اجرای فرآیند خصوصی سازی فائق آملن بر عدم کارایی و مشکلات مالی دولت و شرکت های دولتی بوده است.	-بستر سیاست گذاری و قانون‌گذاری -بستر فناوری -بستر سازمانی -بستر درآمدی -بستر فرهنگی - اجتماعی	عوامل زمینه ای

شکل ۱. الگوی پارادایم روش گرند تئوری

شکل ۲: الگوی تامین منابع مالی مشارکتی مبتنی بر مدیریت ریسک در شهرداری تهران

یاخته‌ها از دیدگاه پژوهشگر، مشارکت کننده و خوانندگان، اقدامات زیر به این شرح است:

- تطبیق توسط اعضا: مشارکت کنندگان گزارش نهایی، فرآیند تحلیل و مقوله‌های به دست آمده را بازبینی و نظر خود را در ارتباط با آنها ابراز کند.

این الگوی تصویری، مجموعه اطلاعات و اصولی را که برای چارچوب تامین مالی مشارکتی مبتنی بر مدیریت ریسک نیاز است را ارائه کرده است. در الگوی مربوطه سازو کارهای مربوط به موضوع پژوهش نشان داده شده است. به منظور حصول اطمینان از روایی پژوهش یا به عبارتی دقیق بودن

ایجاد مشوق‌های لازم به منظور تعمیر و نگهداری مناسب دارایی‌ها می‌شود. چهارم، مشارکت‌های عمومی خصوصی، هزینه‌های ساخت و هزینه‌های کل منحنی عمر پروژه کاهش می‌دهد. پنجم، از آن جایی که می‌توان شاخص‌های رضایت‌مندی را در قرارداد گنجانده، بنابراین مشارکت عمومی خصوصی انگیزه لازم را در زمینه ارائه خدمات مشتری محور ایجاد می‌کند و سرانجام از آن جایی که در اجرای پروژه، هدف نهایی (و نه مسیر اجرای آن) مهم است لذا مشارکت عمومی خصوصی موجب می‌شود تا بخش عمومی بر ارزش‌های نتیجه محور مدنظر خود متمرکز شود.

از این رو، هدف از انجام این پژوهش ارائه الگوی تامین مالی مشارکتی مبتنی بر مدیریت ریسک در شهرداری تهران است. بدین منظور از رهیافت نظریه داده بنیاد استفاده شده است. روش بیان شده سبب تحقق یکی از اهداف پژوهش که پرکردن خلا موجود در ادبیات پژوهش است، شده و منجر به دانش‌افزایی در حوزه تامین مالی مشارکتی شده است. برای دستیابی به هدف یادشده ابتدا مبانی نظری و پیشینه پژوهش تبیین شده، سپس با در نظر گرفتن اهداف، پرسش‌های مصاحبه طراحی و با استفاده از رهیافت نظام مند روش پژوهش، الگوی نهایی تدوین شد. بر این اساس مفاهیم استخراج شده در قالب ۱۹۲ کد باز طبقه بندی شدند. بر اساس نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها پدیده محوری این پژوهش تدوین الگوی تامین مالی مشارکتی مبتنی بر مدیریت ریسک است. با بررسی متن مصاحبه‌ها و نتیجه‌های به دست آمده شرایط علی (عوامل موثر) شامل تخصیص بودجه، شفافیت اطلاعاتی، شفافیت درآمدی و کفایت درآمدی است. پس از بررسی شرایط علی موثر بر تدوین الگوی تامین مالی مشارکتی مبتنی بر مدیریت ریسک از نظر خبرگان حوزه مدیریت شهری و مالی به راهبردها و و مقوله‌های آن پرداخته شد. که عبارت بودند از: منابع درآمدی پایدار، تامین مالی مبتنی بر سهام، تامین مالی مبتنی بر بدهی، تامین مالی ترکیبی، مشوق‌های عوارض و جابجایی پایه مالیاتی.

شرایط مداخله گر به عوامل و شرایطی اشاره دارند که تحقق راهبردها را تسهیل یا محدود می‌کند و دولت، تحریم‌ها و صنعت از جمله مواردی هستند که بر تحقق راهبردها اثر منفی می‌گذارند. در کشور ما شیوه‌های تامین مالی در شهرداری‌ها و روش‌های کسب درآمد شامل: فروش مستقیم خدمات، گرفتن مالیات محلی، کمک‌های دولتی، وام و استقراض خدمات، باید از منظر معیارهای بهینگی و سپس عدالت، مورد ارزیابی دقیق قرار گیرند تا کفایت آن منبع تامین مالیاتی، مشخص شود که در این صورت می‌توان آن را ساده‌ترین روش‌های کسب درآمد معرفی کرد.

- بررسی همکار: ۹ نفر از استادان مقطع دکتری تخصصی شامل حسابداری، مالی و مهندسی مالی به بررسی یافته‌ها و اظهار نظر درباره آنها پرداختند.
- مشارکتی بودن پژوهش: به طور همزمان از مشارکت‌کنندگان در تحلیل و تفسیر داده‌ها کمک گرفته شد.

بحث و نتیجه گیری

شرایط کنونی اقتصاد ایران به گونه ای است که برای انجام پروژه‌های مختلف، راهکارهای تامین مالی محدودی وجود دارد. علت این امر را می‌توان به نبود قوانین بنیادین و بسترسازی مناسب قانونی جهت دستیابی به روش‌های متنوع تامین مالی دانست. پروژه‌های مختلف، ریسک‌های مختلفی دارند و لذا می‌توان بازدهی متفاوتی را برای آن‌ها در نظر گرفت. آنچه در کشور و شهرداری‌های کشور مرسوم شده است، تنها استقراض از بانک‌ها با شرایط سخت است. شهرداری تهران نیز از این مشکلات مبرا نیست و تامین مالی و اجرای پروژه‌های زیر ساختی شهر تهران نیز با مشکلات مختلفی رو به رو هستند. با توجه به ساختار حال حاضر شهرداری تهران و حوزه‌های فعال (معاونت‌ها، ستاد و مناطق ۲۲ گانه) و مشکلات و آسیب‌های موجود، شاهد طولانی شدن و اجرای ناکارآمد پروژه‌ها در بخش‌های مختلف به دلایلی همچون رویکردهای بروکراتیک هستیم که به نوبه خود موجب کاهش کیفیت ارائه خدمات نیز می‌شود. از سوی دیگر همان طور که گفته شد بودجه و منابع مالی شهرداری تهران نیز برای سرمایه گذاری در این بخش‌ها کافی نیست. بنابراین برای حل مشکل بودجه شهرداری‌ها استفاده از مشارکت عمومی-خصوصی است، یعنی از اشخاص حقیقی و حقوقی در اجرای پروژه‌های شهرداری با مشخص کردن درصد مشارکت استفاده کرد. از برتری‌های مشارکت عمومی-خصوصی می‌توان نکاتی را مطرح کرد: اول اینکه مشارکت عمومی-خصوصی منابع بسیاری به همراه دارد و به همین دلیل روند رو به رشد مناسبی در کشورهای مختلف دنیا دارد. استفاده از مشارکت عمومی-خصوصی باعث می‌شود تا هزینه‌های سرمایه گذاری در پروژه‌های زیر ساختی در طول عمر دارایی پروژه پخش شود و بنابراین موجب می‌شود تا پروژه‌ها در طول سال‌های اجرای آن محقق شوند تا این که مطابق روش سنتی تامین مالی پروژه‌ها به محض هزینه، پول آن‌ها پرداخت شود. دوم اینکه مشارکت‌های عمومی خصوصی دارای روند مناسبی در زمینه ارائه خدمات به صورت به موقع و مطابق با بودجه هستند. سوم، مشارکت عمومی خصوصی ریسک‌های خاصی را به بخش خصوصی منتقل می‌کند و موجب

به مشارکت بخش خصوصی در تامین مالی پرداخته‌اند. پژوهش‌های مامامی و همکارانش در سال ۲۰۰۶ در آمریکا بود که در مقاله خود تحت عنوان عوامل تعیین کننده مشارکت عمومی-خصوصی در زیرساختها به متغیرهایی مانند اندازه بازار، ثبات شاخصهای اقتصاد کلان، جناح بندی دولت، تعداد احزاب در مجلس قانونگذاری، کسری بودجه جاری دولت، بوروکراسی و فساد نهادی دخیل بر مشارکت بخش خصوصی رسیدند. و همچنین رحمانی و مظهري در سال ۱۳۹۰ در پژوهشی تحت عنوان بررسی مشکلات، تأثیرات و روشهای خصوصی سازی در معاونت خدمات شهری شهرداری مشهد، به متغیرهای بروکراسی در انعقاد قراردادها، پرداخت حقوق، عدم اطمینان در سرمایه گذاری و پایین بودن مبلغ قراردادها، عدم توجه به کیفیت از سوی بخش خصوصی، عدم رعایت مسائل بهداشتی و عدم مهارت و تخصص پیمانکاران رسیدند. بنابراین با مطالعه این پژوهش‌ها می بینیم که هیچکدام به طراحی و تبیین مدلی بومی در حوزه تامین مالی مشارکتی به ویژه در شهرداری‌ها نپرداخته اند و هر کدام از آنها به بررسی عوامل تأثیرگذار بسنده کرده اند. بنابراین با توجه به خلاء نظری موضوع پژوهش برآن شدیم تا به طراحی و تبیین الگوی تامین مالی مشارکتی در شهرداری تهران بپردازیم و همانطور که نتایج به دست آمد، ما در پژوهش خود به متغیرهایی مانند بستر سیاست گذاری و قانونگذاری، بستر فناوری، بستر سازمانی، بستر درآمدی، بستر فرهنگی-اجتماعی، منابع درآمدی پایدار، تامین مالی مبتنی برسهام، تامین مالی مبتنی بر بدهی، تامین مالی ترکیبی، مشوق های عوارض، جابجایی پایه مالیاتی، تخصیص بودجه، شفافیت اطلاعاتی، شفافیت درآمدی، کفایت درآمد، عوامل اقتصادی، عوامل اجتماعی، دولت، تحریم ها و صنعت رسیدیم که در پژوهش‌های قبلی شاید به تعداد محدودی از آنها اشاره شده است و پژوهش ما الگوی جامعی را برای تامین مالی مشارکتی مبتنی بر ریسک در حوزه شهرداری‌ها و به ویژه شهرداری تهران معرفی می کند.

محدودیت های پژوهش

۱. یکی از محدودیت های ذاتی پژوهش حاضر مربوط به پژوهش های کیفی است. با توجه به اینکه مورد مطالعه در زمینه و بستر ویژه خود انجام شده است ممکن است تعمیم پذیری یافته‌های پژوهش نیز با توجه به شرایط و موقعیت ها محدود شود و این امکان وجود دارد که بتوان تفسیرهای دیگری نیز انجام داد.
۲. محدودیت دیگر این پژوهش نبود مرجع مطالعاتی کافی و به روز در دسترس بود و آخرین پژوهش ها و کتب به سال ۱۳۹۸ برمی گشت.

پيامدها و نتایج و دست آوردهای تحقق الگوی تامین مالی مشارکتی مبتنی بر مدیریت ریسک از نوع عوامل اقتصادی و عوامل اجتماعی بوده اند. از منظر قانون، شهرداری‌ها حق ایجاد هویت‌های حقوقی درآمد زا ندارند. ایجاد شرکت‌ها برای فعالیت‌های اقتصادی محدود و ممنوع شده است و عدم صدور مجوز تاسیس شرکت از سوی سازمان شهرداری‌ها به گره‌های کور این مجموعه بیشتر می‌افزاید. همچنین ضوابط مربوط به خصوصی سازی الزام می‌کند شهرداری‌ها مالک بیش از ۴۰ درصد سهام شرکت‌های مرتبط با خود نباشند. این پیچیدگی وقتی بیشتر می‌شود که از پایه شرکت‌های مرتبط با شهرداری زمانی مجوز می‌گیرند که برخی از فعالیت‌های خود را در قالب این شرکت‌ها انجام دهند و واگذاری سهام آن‌ها از طرفی واگذار به وظایف حاکمیتی و رگولاتوری است و از طرفی اصولاً شرکت‌های وظیفه‌ای شهرداری‌ها سود ده نیستند. بنگاه داری توسط بخش غیر حقوقی نیز سابقه و تجربه خوبی در کشور نداشته است و برای رفع این دغدغه‌ها و نظارت بیشتر بر عملکرد شهرداری‌ها و اختیاراتشان هم اکنون همه نهادهای نظارتی ممکن در کشور بر عملکرد شهرداری‌ها نظارت می‌کنند. که به انضمام نظارت شوراهای شهر این حجم حضور نهادهای نظارتی فارغ از هزینه‌های عمده‌ای که برای کشور دارد تصمیم گیری را زمان‌بر و تصمیم گیران را بی اثر و خنثی می‌سازد.

و کلام آخر باید گفت شهرداری به عنوان یک نهاد عمومی که مسئولیت مدیریت و اداره شهرها را برعهده دارد، باید به منظور تامین منابع مالی خود، سعی در کم کردن اتکای خود به درآمدهای ناپایدار داشته باشد و از طریق افزایش سهم درآمدهای پایدار در منابع درآمدی خود، به ارائه کالاها و خدمات مورد نیاز شهروندان، مبادرت ورزد. افزایش جمعیت و مهاجرت به شهرها و مشکلات شهرنشینی که سبب افزایش حجم تقاضا برای خدمات شهری شده است، واحدهای شهرداری را با مشکلات مالی رو به رو کرده است که ضرورت دارا بودن درآمدهای پایدار شهری و تامین مالی مشارکتی را برای اداره شهرداری‌ها بیش از پیش نشان می‌دهد. با مطالعه پیشینه پژوهش در بخش ادبیات نظری به تحقیقات داخلی و خارجی مرتبط با موضوع رسیدیم که در پایان به مقایسه نتایج آنها با این مقاله می پردازیم. با توجه به سیر مطالعات در داخل کشور بیشتر پژوهش‌ها به بحث منابع مالی و درآمدهای پایدار در شهرداری‌ها پرداخته بودند از جمله محقیقی مانند قبیری و همکاران (۱۴۰۰)، تقی زاده (۱۴۰۰)، حسن زاده و نوروزی (۱۳۹۹)، علیزاده و شیعه (۱۳۹۷)، زیاری و همکاران (۱۳۹۸)، دانش جعفری و همکاران (۱۳۹۸)، حسن زاده و شهبازی (۱۳۹۶)، نثاری و منتظری (۱۳۹۴) و سایرین. اما دو پژوهشی که کمابیش

۴. فقدان فرهنگ عمومی در شناختن شهرداری به عنوان یک سازمان محلی منتخب مردم و عدم هماهنگی با شهرداری؛

۵. مشکلات مالی شهرداریها ناشی از عوامل گوناگون کمبود کمک های مالی به شهرداریها؛

۶. حذف برخی از عوارض شهرداریها در قانون تجمیع و بسیاری از مشکلات اساسی دیگر، باعث تمایل شهرداریهای کشور به کسب درآمد با روشهای غیرمتداول و غیرمنطقی، به خصوص افزایش فروش تراکم، فروش و حذف پارکینگ، افزایش هزینه تفکیک واحد، زمین، عوارض تجاری و عوارض وصول پروانه شده است، در پژوهش های آتی بیشتر پرداخته شود.

۳. مورد دیگر نیز بحث های صورت گرفته در گروه کانونی و مصاحبه ها بود که شرکت کنندگان به لحاظ سازمانی معذوریت چشمگیری داشتند.

پیشنهادهای پژوهش

با توجه به اینکه شناخت وضع موجود هر نهاد و سازمانی، از اولویتهای اساسی برای ارائه راهبرد برای مدیریت شهری است، بنابراین پیشنهاد می شود در خصوص رفع اهم مشکلات و تنگنهایی که شهرداری تهران با آن مواجه است، که عبارتند از:

۱. قدیمی بودن برخی از قوانین شهرداری؛
۲. نبود هماهنگی کافی بین دستگاههای اجرایی با شهرداری؛
۳. عدم ضمانت اجرایی لازم برای اجرای کامل قوانین؛

Reference

- Ayat Elahi, Alireza. (2018). financial provision of French municipalities, Abstract of Municipal Finance Conference, Tehran: Publications Tehran Municipality - Finance and Administration Deputy. (In Persian).
- Binder, The International Guide To Taxation of Real Estate, IFBD Publication, Nov, 2008.
- Bird, R, (2017), Sustainable Revenue: Realities and Prospects, Washington D.C: World Bank Institute.
- Danaifard, Hassan; Alvani, Seyed Mahdiovazer, Adel (2013), Qualitative Research Methodology in Management: a comprehensive approach. Tehran: Safar Publications.
- Dimitrio, R & Vaillancourt, F. (20۱9). Revenue sources of local governments: Nature and determinants. 131-144 in 11Freire, Mila and Belinda Yuen (eds), Enhancing urban management in East Asia, England: Ashgate, Publishing Limited
- Enayati, Anwar, Kurdestani, Gholamreza, Attaullah, Mohammadi (2022) Factors affecting financial sustainability in the social security organization, *Government Accounting Bi-Quarterly*, Volume 9, Number 1, Day 1401, Pages 341-372 .
- Faravak German Federal Ministry for Economic Cooperation and Development (BMZ), (2017). German public supporting policy for innovative startups. Conference: Startups and Spin-offs Funding-Public and Private Policies
- Filho. W.1 (2019). Dealing with Misconception on the concept of sustainability. *International Journal of Suatainability in higher Education*. Vol 1 no 1
- Hammami, Mona; Ruhashyankiko, JeanFrançois; Yehoue, Etienne. B. (2006). Determinants of public-private partnerships in infrastructure. Washington, D.C: *International monetary fund* <https://doi.org/10.30473/gaa.2022.65948.1619>. (In Persian).
- Jamali, Hassam. (2006). Comparison of revenue sources of municipalities in Iran's metropolises and examining its physical effects, Master's Thesis, Shiraz University. (In Persian).
- Jamshidi, Reza; Montazeri, Rasul; (2018). Strategies for providing sustainable financial resources of Tehran Municipality in the five-year plan, with an emphasis on the announced policies of the resistance economy, *Scientific Research Quarterly of Economics and Urban Management*, No. 11. (In Persian).
- Jamshidi, Taybeh; Soleimani Amiri, Gholamreza; (1402) Identifying the effective factors of operational budgeting in the public sector using the data base theory *Bi-Quarterly Journal of Government Accounting*, Volume 9, Number 2, April 1402, pages 67-82.

- <https://doi.org/10.30473/gaa.2023.66230.1625/> (in Persian).
- Mansour, safari (2018), laws and regulations related to cities and municipalities, Tehran: Didar Publications. (In Persian).
- Masoomzadeh, Jafar (2019), a review of the experiences of Tehran Municipality in the field of cost reduction, Ekhtaz Shahr Magazine, number seven. (In Persian).
- Mozafari, Gholamhossein, Papelli, Mohammad Hossein, Vathouqi, Fatemeh and Hossein Hataminejad 2015; Presenting a model of stabilizing the revenue system and providing financial resources of municipalities, a case study of Tehran Municipality, Geographical Research Quarterly, 31st year, 4th issue, 4. (In Persian).
- Naraghian, Mohammad Mahdi (2016) Examining the pattern of optimal income mix in local governments (Tehran Municipality). Master's thesis. Department of Urban Affairs Management, Faculty of Management. University of Tehran. (In Persian).
- Nisari, Reza; Montazeri, Rasoul, (2014) Strategies for providing sustainable financial resources of Tehran Municipality in the five-year plan, with an emphasis on the announced policies of resistance economy, economy and urban management, third year, summer 2014, number 11. (In Persian)
- Panayotou, Theodore. (2019). Effective financing of environmentally sustainable development in Eastern Europe and central Asia. Harvard Institute for International Development One Eliot Street, Cambridge, MA
- Pandit, N. R. (1996), The Creation of Theory: A Recent Application of the Grounded Theory Method, The Qualitative Report, V.2, No.4 [Online] <<http://www.nova.edu/ssss/QR/QR2-4/pandit.html>>.
- Sharzai, Gholam Ali; Qatmiri, Mohammad Ali. (2012). study Methods of providing financial resources of municipalities (study Case: The structure of Shiraz municipality's financial zones), collection Conference articles on urban space management. (In Persian).
- Shefihi, Mohammad and Novehdi, Reza, (2017). Ways to Provide Sustainable Income for Municipalities in Iran, *Geography and Human Relations*, No. 3. (In Persian).
- Thari, Reza; Montazeri, Rasul and Nemat Hosseinzadeh, (2018). Strategies for providing sustainable financial resources of Tehran Municipality in the five-year plan, with an emphasis on the announced policies of the resistance economy, *Scientific Research Quarterly of*

- Economics and Urban Management*, No. 11. (In Persian).
- Trasborg, S. (2019), *Local Government Economics, Principles and Practice*, Macmilan.
- Ziyari, Karamatullah; Mahdi, Ali and Masoumeh Mahdian Behmiri, (2019). Studying and understanding financial resources and providing solutions to improve the sustainability of municipalities' income, the case study of Mahabad City Municipality, *Urban Management* No. 12.31.107. (In Persian).